

ВІСНИК ВІННИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

14(2) • 2010
ЛЮТИЙ

© Шимон В.М., Пантьо В.І., Вайнагії О.М., Фенцик В.Л., Сливка Р.М., Чундак С.С., Шерегії А.А.

УДК: 617-089

ДОСВІД ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ ЗАГАЛЬНО ХІРУРГІ

Шимон В.М., Пантьо В.І., Вайнагії О.М., Фенцик В.Л., Сливка Р.М., Чундак С.С., Шерегії А.А.

Ужгородський національний університет, кафедра загальної хірургії (вул. Підгірна, 46, м. Ужгород, Україна, 88000)

Резюме. Засвоєння теоретичних знань та успішне оволодіння на їх основі практичних навичок лікарської діяльності - головне завдання формування майбутнього спеціаліста-медика. Полегшує виконання цієї мети випущений навчальний посібник "Загальна хірургія", який містить основні теоретичні положення теми, блок питань-відповідей, тестові завдання та ситуаційні задачі. Тестовий контроль дозволяє охопити значний теоретичний матеріал, швидко та об'єктивно оцінити знання. Уніфікований підхід забезпечується тим, що кожен студент отримує один пакет тестових завдань. У кінці кожної теми розглядаються ситуаційні задачі, у яких студент повинен продемонструвати вміння клінічного мислення на основі отриманих теоретичних знань. Велике значення має вміння правильно оцінити дані додаткових методів досліджень, зокрема які докладає навчально-методичний посібник "Рентгенологічні методи дослідження у вивченні курсу загальної хірургії", додатком до якого є компакт-диск із 125 описаними базисними рентгенограмми з основних розділів, які вивчаються на курсі загальної хірургії. З відміною виробничої практики, ми переходимо на індивідуальну самостійну роботу студентів із засвоєння основних навичок по догляду за хворими та хірургічних маніпуляцій, для якісного оволодіння якими на кафедрі підготовлено методичний посібник "Практичні навички з загальної хірургії з доглядом за хворими" та методичні розробки - щоденник по засвоєнню базових навичок та вмінь, який містить короткий алгоритм виконання кожної маніпуляції, індивідуальну карту засвоєння кожного практичного навичку та компакт-диск із слайдами та мілі-фільмами.

Ключові слова: тестовий контроль, практичні навички, самостійна робота.

Вступ

Реформування вищої освіти на Україні з ціллю повноцінного входження у систему загальноєвропейської освіти має на меті створення умов для отримання вищої освіти світового рівня, випуск конкурентноспроможних кадрів та можливість їх працевлаштування у будь-якій країні світу, підвищення рейтингу національної системи освіти та науково-педагогічних кадрів на Європейському та світовому ринку вищої освіти [Желіба та ін., 2006; Крижановський та ін., 2006].

Згідно цього і проходить входження вищих навчальних закладів України, у тому числі медичних, у Болонський процес. Положення Болонського процесу вимагають не тільки певних організаційно-структурних змін, але й збільшення часу на самостійну роботу студента, індивідуалізація, а також введення виробничої практики у семестровий період для засвоєння та вдосконалення практичних навичок та умінь [Крижановський та ін., 2006; Міщенко та ін., 2006; Мунтян та ін., 2006].

Засвоєння теоретичних знань та успішне оволодіння на їх основі практичних навичок лікарської діяльності - головне завдання формування майбутнього спеціаліста-медика [Желіба та ін., 2006; Мунтян та ін., 2006]. Програма курсу загальної хірургії включає у себе вивчення тем, які життєво необхідні не тільки лікарю, особливо "сімейному", але й більш широкому загалу. Це і основи асептики та антисептики, принципи догляду за хворими, основи реанімації, принципи надання першої медичної допомоги при травматичних ураженнях та хірургічних захворюваннях.

З кожним роком зростає об'єм інформації, яку повинен засвоїти студент-медик. Та, як показує досвід, існуюча система контролю знань не завжди стимулює студентів до систематичного навчання протягом навчального року, а самостійне опрацювання підручників, посібників

та іншої додаткової літератури дає невисокий рівень виживання знань. Не є обґрунтованим і акцентування уваги тільки на тестовому контролі, який, хоч і змушує студента-медика завчити певний базовий рівень знань, та не дає основ клінічного мислення.

Тому, навіть "успішно" володіючи базовим рівнем знань на основі тестового контролю, студент-медик 2-3 курсу виглядає розгубленим біля ліжка хворого, у пев'язочних та маніпуляційних, неспроможний адекватно оцінити об'єм інформації, отриманий при курації хворих, виробити тактику обстеження та план лікування.

Саме з метою підвищення ефективності оволодіння теоретичними знаннями та засвоєння практичних навичок студентами-медиками ми прагнемо поєднати та вдосконалити класичні методи засвоєння та перевірки знань та вмінь студентів із пошуком нових.

Результати. Обговорення

Для підготовки до практичних занять студенти використовують випущені на кафедрі навчальний посібник "Загальна хірургія", який містить основні теоретичні положення теми, блок питань-відповідей, тестові завдання та ситуаційні задачі, навчально-методичний посібник "Тестовий контроль з загальної хірургії з доглядом за хворими" та методичні розробки для самопідготовки студентів по кожній з тем програми загальної хірургії, у яких в стислій формі подано основний зміст теми, яка розглядається, алгоритм обстеження та лікування хворого із даною патологією. У кінці кожної теми розглядаються тести та приведені ситуаційні задачі, у яких студент повинен віднести описану клінічну ситуацію до тієї чи іншої групи захворювань, виділити основні групи симптомів (загальних та місцевих), скласти алгоритм обстеження для уточнення діагнозу, ок-

реслити принципи лікування (загального та місцевого) дано патології.

Тестовий контроль за допомогою використання тестів різних рівнів складності дозволяє охопити значний теоретичний матеріал, швидко та об'єктивно оцінити знання. Але, на відміну від точних наук, застосування його як основного і єдиного способу засвоєння знань, приводить не до покращення підготовки, а до спрощення оцінювання викладачем знань студента.

Першим етапом тестового контролю є поточний вхідний контроль знань на кожному практичному занятті з послідуєм розглядом теоретичного матеріалу та корекцією помилок, які були допущені студентами. Щоразу, для забезпечення кращого засвоєння матеріалу робочої програми, серед тестових завдань по даній темі включено декілька тестових завдань попередніх тем розділу.

У кінці кожного семестру навчання та перед іспитом (для бажаючих підвищити рейтинг) ми проводимо контрольне тестування, яке включає в себе стандартний набір тестів для всіх студентів по всім темам розділу або робочої програми. Уніфікований підхід забезпечується тим, що кожен студент отримує набір із одного пакету тестових завдань. Відповіді даються шляхом внесення правильних відповідей на контрольній карті, яка зберігається до складання іспиту.

Досвід вирішення типових ситуаційних задач дозволяє студенту не розгубитися при роботі з хворими і, розуміючи необхідність індивідуального підходу до хворого, все ж таки виділити певний діагностично-лікувальний алгоритм, базуючись на знаннях, засвоєних при вирішенні тестових завдань. На кожному практичному занятті студент вирішує дві ситуаційні задачі, при проведенні підсумкового семестрового модулю - шість, при проведенні підсумкового модулю перед іспитом - двадцять ситуаційних задач з усіх розділів робочої програми.

Що стосується таких загальномедичних тем, як асептика-антисептика, анестезіологія-реаніматологія, десмургія, ситуаційні задачі максимально наближають студента до практичного застосування того чи іншого засобу антисептики, методу знеболення, способів стерилізації у найрізноманітніших життєвих ситуаціях, у тому числі зонах стихійних лих, військово-польових умовах тощо.

Протягом усього семестру використовується карта поточного контролю знань студентів, на якій відмічаються правильні відповіді на тести, даються письмові відповіді на ситуаційні задачі. Карта дозволяє зберігати інформацію про засвоєння тем робочої програми кожним студентом протягом усього періоду навчання.

Така послідовність дозволяє вдосконалити контроль та самоконтроль студентів, підготувати їх для послідуєчого складання ліцензійних іспитів "Крок-1" та "Крок-2".

Успішному вивченню матеріалу курсу загальної хірургії сприяє повноцінне методичне забезпечення, наявність унаочнень: фантомів, наборів для виконання маніпуляцій, шин тощо.

Велике значення для вивчення розділів травматичних ушкоджень, хірургічної інфекції, основ онкології та вад розвитку є вміння правильно оцінити дані додаткових методів досліджень, зокрема рентгенологічних. З цією метою на кафедрі випущені методичні розробки "Рентгенологічні методи дослідження у вивченні курсу загальної хірургії", теоретична частина яких виділяє основні рентгенологічні ознаки, об'єднує рентгенологічні симптоми та синдроми, які найчастіше зустрічаються при розгляді хірургічних захворювань. Окремим додатком до методичних розробок став компакт-диск із 125 описаними базовими рентгенограмами по основним розділам, які вивчаються на курсі загальної хірургії (методи обстеження у хірургії, травматичні ушкодження, у тому числі переломи та вивихи, остеомієліт, кістково-суглобовий туберкульоз, пухлини, вад розвитку) і може бути використаний для самостійної роботи з використанням персонального комп'ютера або ж DVD-програвача. Рівень засвоєння рентгендіагностики хірургічних захворювань обов'язково контролюється при проведенні підсумкових занять та у виді контрольних рентгенограм при здачі модулю та на іспиті.

Враховуючи, що студенти молодших курсів при вивченні загальної хірургії та пропедевтики внутрішніх хвороб вперше переступають поріг клінічної бази, у процесі навчання необхідно привчити систематично самостійно працювати як над літературою, так і над оволодінням практичними навичками з догляду за хворими та вмінням виконання базових хірургічних маніпуляцій.

З цією метою на кафедрі підготовлено та випущено методичний посібник "Практичні навички з загальної хірургії з доглядом за хворими" та методичні розробки-щоденник по засвоєнню базових навичок та вмінь. У посібнику досить детально розглянуто основні навички по догляду за різними групами хворих, показання та правила виконання хірургічних маніпуляцій по усім розділам загальної хірургії.

Індивідуальний щоденник-методичка містить короткий алгоритм виконання кожної маніпуляції, індивідуальну карту засвоєння кожного практичного навичку із датою теоретичного та практичного (під час самостійної роботи) засвоєння, оцінкою та підписом викладача, який контролював засвоєння та виконання даної маніпуляції. Під час самостійної роботи студенти проводять під контролем викладача такі маніпуляції, як постановку різних видів клізм, катетеризацію сечового міхура м'яким катетером, промивання шлунка, накладання бинтових та гіпсових пов'язок, шин для транспортно-імобілізації, проводять обстеження хворих із визначенням симптомів запалення, подразнення очеревини, вимірюванням абсолютно та відносно довжин кінцівок, визначення груп крові та сумісності крові та інші.

Протягом обох семестрів навчання проводиться епізодичний вибірковий контроль знань, умінь та набутих навичок, про що ставиться відповідна оцінка у карті засвоєння практичних навичок та маніпуляцій. На нашу

ления на основе полученных теоретических знаний. Большое значение имеет умение правильно оценить данные дополнительных методов исследований, освоить которые помогает учебно-методическое пособие "Рентгенологические методы исследований в изучении курса общей хирургии", дополнением к которому является компакт-диск с 125 описанными базовыми рентгенограммами по основным разделам, изучаемым на курсе общей хирургии. С отменной производственной практики мы переходим на индивидуальную самостоятельную работу студентов по усвоению основных навыков по уходу за больными и хирургических манипуляций для качественного овладения которыми на кафедре подготовлено методическое пособие "Практические навыки по общей хирургии с уходом за больными" и методические разработки-дневник по усвоению базовых навыков и умений, содержащий краткий алгоритм выполнения каждой манипуляции, индивидуальную карту усвоения каждого навыка и компакт-диск со слайдами и мини-фильмами.

Ключевые слова: тестовый контроль, практические навыки, самостоятельная работа.

EXPERINCE OF IMPROVEMENT OF STUDIING OF THE GENERAL SURGERY COURSE

Shymon V.M., Pantyo V.I., Vaynagiy O.M., Fentsyk V.L., Slyvka R.M., Chundak S.A., Sheregiy A.A.

Summary. The acquirement of the theoretical knowledge and the practical skills of medical activity are the main task in the forming of the future medical specialist. The issued tutorial "The General Surgery" promotes to achieves this goal, this manual contains the main theoretical proposition of the themes, the block of questions-answers, the test tasks and the situational tasks. The test control allows to cover the significant volume of the theoretical material, quickly and objectively to estimate knowledge of the students. The unified approach is provided in way that every student getsonc batch of test. At the end of every theme the situational tasks are considered, which allowing to demonstrate the skills of clinical thoughts based on the received theoretical knowledge. A greatvalue has the ability of correct estimation of the data of complementary methods of examinations "Roentgenological methods of examination in the study of course of the generalsurgery" compact disks with 125 written out base rontgenograms of the basic parts studied at the course of general surgery is addition to it. Without industrial practice we start the individual written tests of the students how they have mastered the basic skills of nursing care and surgical manipulation, for these goals the department has prepared the manual of "The Practical skills of nursing care" and the methodological course books - the diary of mastering with the basic skills contained the brief algorithm of the execution of every manipulation, the individual map of mastering of every skill and the CD with slides and mini-films.

Keywords: test control, praactical skills, written test.

думку, такий вибірковий контроль у групах по різних навичкам та маніпуляціям сприяє кращому х оволодінню, стимулює студентів до більш усвідомленого засвоєння таких, безперечно, професійно необхідних питань для лікаря будь-якої спеціальності.

Перелік основних 65 навичок та маніпуляцій узгоджений із кафедрами факультетсько та госпітально терапії, пропедевтики внутрішніх хвороб і є базовим для підготовки у послідуєчому до державного іспиту у кінці навчання на факультеті. Він включає у себе базові пов'язки на різні анатомічні ділянки тіла, приготування та практичне використання основних антисептичних розчинів, підготовка інструментарію до стерилізації та основні способи стерилізації різних видів інструментів, операційно білизни та перев'язочного матеріалу, обробка предметів догляду за хворими; визначення груп крові та правила переливання крові та інфузійних розчинів; надання першо медично допомоги при травмах, у тому числі серцево-легенева реанімація, транспортна та лікувальна іммобілізація та інше. Додаток у виді компакт-диску містить ілюстративний матеріал до виконання кожно маніпуляції у виді слайдів та міні-фільмів і може бути використаний для самостійно роботи з використанням персонального комп'ютера або ж DVD-програвача.

Отже, з відміною виробничо практики, ми переходимо на індивідуальну самостійну роботу студентів із засвоєння основних навичок по догляду за хворими та хірургічних маніпуляцій, створюємо умови для поетапного х засвоєння та об'єктивного контролю, зменшуємо вірогідність "випадковості" в оцінці знань та умінь студента, даємо можливість до складання іспиту ліквідувати всі "білі плями" та вдосконалити сво вміння та навички.

Важливим етапом систематизації набутих протягом навчання на кафедрі знань є написання навчально історії хвороби. Оцінювання проводиться за 40-бальною шкалою, що, на наш погляд, більш реально відображає оц-

інку самостійно роботи студента з хворим протягом періоду курації. При оцінюванні історії хвороби використовується розроблена таблиця-шкала, згідно з якою за повне або неповне висвітлення кожного розділу історії хвороби студент отримує певну кількість балів. Підсумкова оцінка відповідає сумі балів кожного розділу, що допомагає уникнути суб'єктивізму в оцінюванні історії хвороби як з боку студента, так і з боку викладача.

Висновки та перспективи подальших розробок

1. Таким чином, комплексне вивчення курсу загально хірургії повинно включати:

- тестовий контроль (вхідний - на кожному практичному занятті, підсумковий - у кінці кожного семестру та перед іспитом), який дозволяє швидко та об'єктивно оцінити підготовку студентів, вивільнити час для розгляду та вирішення ситуаційних задач біля ліжка хворого та засвоєння практичних навичок по догляду за хворими, виконання хірургічних маніпуляцій у процедурних, перев'язочних та операційних;

- вирішення типових ситуаційних задач, які виробляють у студента клінічне мислення, вміння швидко виділити основні групи симптомів, алгоритм обстеження та принципи лікування хірургічних захворювань;

- клінічна інтерпретація додаткових методів дослідження (перш за все, рентгенологічних);

- засвоєння основних навичок догляду за хворими та вміння виконання базових хірургічних маніпуляцій шляхом індивідуального контролю із фіксацією оцінки знань та умінь у індивідуальному щоденнику студента в кінці кожного розділу, семестру та на іспиті;

- написання "курсово роботи" - історії хвороби, яка підсумовує засвоєння як теоретичних знань, так і практичних навичок по курсу загально хірургії.

Тестовий контроль у медичних вузах має бути не альтернативою до інших форм засвоєння та контролю знань, а одним із етапів.

Література

- Желіба М.Д. Викладання предмету "загальна хірургія" за умови запровадження кредитно-модульно системи організації навчального процесу / М.Д.Желіба, С.П.Жученко, С.Д.Хіміч [та ін.] //Актуальні проблеми сучасно медицини. - Т.6, вип. 1-2. - Полтава, 2006. - С. 310-311.
- Крижановський Я.Й. Погляди на викладання курсу загально хірургії в світі положень Болонського процесу /Я.Й.Крижановський, Г.В.Буренко, В.М.Меллін [та ін.] //Актуальні проблеми сучасно медицини. - Т.6, Вип. 1-2. - Полтава, 2006. - С. 320-323.
- Методологічні підходи до засвоєння практичних навичок з загально хірургії студентами стоматологічного факультету /С.О.Мунтян, С.І.Баранник, М.М.Бондаренко [та ін.] // Актуальні проблеми сучасно медицини. - Т.6, Вип. 1-2. - Полтава, 2006. - С. 337-339.
- Мищенко В.В. Самостійна робота студентів у вивченні дисципліни "загальна хірургія" у світі вимог Болонської угоди /В.В.Мищенко, В.С.Кадочников, Н.Д.Волошенкова [та ін.] //Актуальні проблеми сучасно медицини. - Т.6, Вип. 1-2. - Полтава, 2006. - С. 334-336.

ОПЫТ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ИЗУЧЕНИЯ КУРСА ОБЩЕЙ ХИРУРГИИ

Шимон В.М., Пантьо В.И., Вайнагий О.М., Фенцик В.Л., Сливка Р.М., Чундак С.С., Шерегий А.А.

Резюме. Овладение теоретическими знаниями и практическими навыками врачебной работы - главная задача формирования будущего специалиста-медика. Способствует достижению этой цели выпущенное учебное пособие "Общая хирургия", содержащее основные теоретические положения темы, блок вопросов-ответов, тестовые задания и ситуационные задачи. Тестовый контроль позволяет охватить значительный объем теоретического материала, быстро и объективно оценить знания. Унифицированный подход достигается тем, что каждый студент получает один пакет тестовых заданий. В конце каждой темы рассматриваются ситуационные задачи, позволяющие продемонстрировать навыки клинического мыш-